

Latvijas Dizaina padome
2024.gada 9.oktobrī plkst.15.00, attālināti MS Teams un klātienē Kultūras ministrijas Lielajā
zālē
Protokols Nr. 8/2024

Piedalījās: Karine Kalniņa, Armīns Skudra, Dzintra Purviņa, Ina Ločmele, Ieva Kalēja, Lilita Sparāne, Alvis Līdaks, Baiba Lukaševiča (RDMV), Barbara Freiberga, Ilze Grava, Kristaps Raščevskis (RTU), Inese Baranovska, Matīss Zvaigzne, Kristens Raščevskis, Beāte Hermansone, Ieva Zemīte, Baiba Tjarve, Liene Jākobsone, Anda Laķe, Linda Karlina.

Vadīja: Karine Kalniņa

Dienaskārtība:

- 1. VKKF finansējums dizaina un arhitektūras programmai
- 2. Aktuālie pētījumi dizainā, metodoloģija.
- 3. Aktuālie pētījumi dizainā - Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai/CERS ” un Latvijas Mākslas akadēmijas dizaina pētījums

• **VKKF finansējums dizaina un arhitektūras programmai**

L.Karlīna: stāsta par Valsts kultūrkapitāla fonda (turpmāk – VKKF) darbību, kura finansējumu veido procentuāla akcīzes nodokļa iemaksa, tādējādi dodot zināmu politisku neatkarību gadu no gada, saglabājot vai palielinot fonda budžeta apjomu. VKKF finansējums 2024.g. ir apmēram 16 milj. *euro*. Finansējums var tikt sadalīts tikai konkursu kārtībā.

K.Kalniņa: vaicā par kvalitātes kritērijiem Dizaina un arhitektūras regulārajām programmās pieteikumu izvērtēšanai.

L.Karlina: norāda, ka to izvērtē nozares ieteikta žūrija. Dizaina un arhitektūras komisiju šobrīd vada Inese Baranovska.

2023. GADA REGULĀRIE PROJEKTU KONKURSI

Nozare	Pieteikto projektu skaits	Atbalstīto projektu skaits	% skaits pieteiktie pret atbalstītajiem	Pieprasītais finansējums (eiro)	Piešķirtais finansējums (eiro)	% piešķirtais pret pieprasīto
Dizains un arhitektūra	211	99	46.9%	1 271 161	364 334	28.7%
Filmu māksla	267	150	56.2%	2 215 906	713 562	32.2%
Kultūras mantojums	415	262	63.1%	1 919 340	684 526	35.7%
Literatūra	474	222	46.8%	1 775 743	671 711	37.8%
Mūzikas nozare	613	298	48.6%	3 415 278	808 782	23.7%
Starpdisciplināri projekti	279	89	31.9%	1 681 275	294 900	17.5%
Skatuves mākslu nozare (Teātra māksla)	259	106	40.9%	1 895 102	482 450	25.5%
Tradicionālā kultūra	206	84	40.8%	846 948	221 528	26.2%
Vizuālā māksla	609	282	46.3%	3 618 649	764 648	21.1%
Kopā/vidēji	3333	1592	47.8%	18 639 403	5 006 441	26.9%

Avots: VKKF prezentācija

K.Kalniņa: jautā vai VKKF ir bijušas sarunas ar nozari, kāpēc dizaina nozare iesniedz maz projektu pieteikumu salīdzinājumā ar citām nozarēm?

I.Baranovska: stāsta, ka, piemēram, *Riga Fashion week* organizatori ir nākuši runāties uz VKKF. Izsaka noraidījumu idejai par regulāro finansēto projektu konkursa Dizains un arhitektūra sadalīšanu divās programmās, jo arhitektūras jomā iesniegto projektu pieteikumu esot ļoti maz. Turklāt bieži vien esot arī diezgan vāji sagatavoti dizaina projektu pieteikumi.

Dz.Purviņa: skaidro, ka modes nozare vēršas arī pie Kultūras ministrijas jautājumos par iespējamu atbalstu, ko nerasniedz konkursu kārtībā. Jautā, vai ir kādreiz arī izvērtēšanas procesā komisija izmanto iespēju pieaicināt arī modes dizaina pārstāvjus papildus eksperta statusā?

I.Baranovska: norāda, ka pagaidām neesot bijusi tāda vajadzība.

Dz.Purviņa: jautā, ja dizaina nozare domātu par kādu speciālu mērķprogrammu, cik laicīgi ar šādu piedāvājumu būtu jāvērsas pie VKKF?

L.Karlina: stāsta, ka būtu ļoti grūti pārliecināt VKKF padomi, ka no kopējā finansējuma vērts izdalīt dizainam specifisku mērķprogrammu. Savukārt esošās regulārās programmas “Dizains un arhitektūra” finansējuma ietvaros gan ir iespēja izdalīt atsevišķu programmu, ja ir tāda nozares vajadzība. Savukārt, ja ir iecerēta mērķprogramma, kas ir attiecināma uz vairākām nozarēm, to ir vērts mēģināt prezentēt VKKF padomei, un tas būtu jādara laikus, jau oktobrī.

I.Kalēja: jautā vai privātpersona var ierosināt jaunu mērķprogrammu VKKF?

L.Karlina: skaidro, ka arī privātpersona var ierosināt, rakstot vēstuli VKKF, kas pēc tam tiek izdiskutēta VKKF padomē.

Norāda, ka nedrīkst veidot mērķprogrammu vienam spēlētājam. Ja ir radies pieprasījumu kopums nozarē, tad ir iespējams apsvērt jaunas mērķprogrammas veidošanu.

K.Kalniņa: jautā par dalību starptautiskās izstādēs, vai VKKF finansējumu var kombinēt ar LIAA atbalstu?

I.Baranovska: atbild apstiprinoši, ka var būt gan LIAA, gan VKKF finansējums viena projekta ietvaros.

L.Karlina: stāsta, ka VKKF ir programma “Jaunrades veicināšanas stipendiju mērķprogramma”, kur māksliniekam tiek piešķirta radošā stipendija viena gada periodā. Un šogad abi pārstāvji, kuri ieguva stipendiju, ir no modes dizaina – Fjodors Podgornijs un Artis Štamgūts.

- **Aktuālie pētījumi dizainā - Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturēspējai un ilgtspējai/CERS ” un Latvijas Mākslas akadēmijas dizaina pētījums**

A.Laķe: stāsta par dizaina ekonomiskās ietekmes pētījumu, kas ir daļa no Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturēspējai un ilgtspējai” / CERS. Norāda, ka šī pētījuma uzdevumu noteica Kultūras ministrija, un tie bija plaši nodefinēti. Ir ieteikums nākamajā reizē tomēr pētījuma uzdevumu definēt šaurākā tvērumā.

Skaidro, ka šis pētījums nav specifiski dizaina nozares pasūtījums, bet kā pakārtots pētījums plašā programmā, ko īsteno pieci iesaistītie partneri. Iezīmē visus pētījumu virzienus:

-Kultūras daudzveidība, kultūras groza ieviešana;

-Radošo personu nodarbinātība;

-Digitālā transformācija, un kādu nospiedumu tā rada;

-Kultūras un mākslu vēsture;

-Kultūras un radošo nozaru sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtēšanas pieeju izstrāde un tostarp dizaina ietekmes novērtējums.

Pētījumā atsevišķi dizaina nozare nebija izdalīta, un nav paredzēti papildu resursi, lai kārtīgi izvērtētu dizaina nozari. Ir zināmas metodes, kā to darīt, bet nav zināms, kuru metodi izmantot pie zināmās naudas un pie zināmas datu pieejamības. Pētījuma noslēgumā ir plānots ziņojums par kultūras un radošā sektora ekonomiskās ietekmes novērtējumu un rekomendācijas politikas veidotājiem par dizaina nozares ietekmi. Secinājumi tiek apkopoti, lai nozare vai attiecīgās iestādes varētu izmantot šo kā atspēriena punktu, un pasūtītu jau daudz specifiskākus pētījumus.

B.Tjarve: prezentē “Dizaina ekonomiskās ietekmes pētīšanas metodoloģija: pārskats par citu valstu pētījumu metodoloģijām”. Stāsta, ka ir izskatīti aptuveni 10 ārvalstu pētījumu piemēri, kuri veikti Ziemeļvalstīs, Dānijā, Lielbritānijā, Īrijā, Latvijā, u.c.. Izpētē izsecināts, ka ir vairākas pieejas dizaina pētniecībā (metodoloģijas). Piemēram, skatīt kopumā visas tautsaimniecības nozares un definēt tajās dizaina komponenti. Otrs veids ir vadīties pēc definīcijas, kas ir dizains un dizainers, un identificēt tikai dizainu un tā ietekmi. Trešā pieeja ir atlasīt dizainerus pēc NACE kodiem un profesiju klasifikatora, kādos uzņēmumos tie strādā, un pētīt šādā profesijas tvērumā. Ir arī alternatīva – citu saistītu profesiju izpēte, un kā tur strādājošo profesiju prasmēs iekļaujas dizaineru prasmes. Uzsver, ka šobrīd būtu svarīgi precīzi nodefinēt, kas Latvijā tiek definēts kā dizains, un kādas nozares tiek pieskaitītas dizainam.

A.Laķe: skaidro, ka ietekme nozīmē runāt par kaut kā ietekmi. Tātad jādefinē, vai nu uzņēmumi pēc noteiktiem kritērijiem vai dizaineri. Dizainam tas ir sarežģīti, jo tā ietekme ir horizontāla. Uzsver, ka svarīga ir vienošanās par definīcijām.

I.Zemīte: skaidro, ja ir runa par ekonomisko ietekmi, tad ir svarīgi statistikas dati. Un te Dizaina padome varētu noteikt ietvaru, uz kurām profesijām un uzņēmumiem dizains attiecas.

A.Laķe: stāsta, ka pirmais solis būtu saprast, kā notiek nozares sevis identificēšana, saprast kā uzņēmumi sevi reģistrē, ar kādiem kodiem.

I.Grava: uzsver, ka rūpniecisko dizainu varētu būt grūtāk konstatēt, lai arī tas, iespējams, šobrīd sniedz vislielāko pienesumu tautsaimniecībā. Svarīgi ir noteikt, kā uzņēmumus kvalificēs, cik procentu dizaina komponentes uzņēmumā jābūt, lai uzņēmumu iekļautu pētījumā. Min piemērus, kur dizaina parauga izstrādē dizainers bijis piesaistīts, bet ražošanā vairs nē.

I.Zemīte: stāsta, piemēram, Lielbritānijas pētījumā ir divi NACE kodi ņemti vērā no rūpnieciskā dizaina. Ja nav šajos divos kodos, tad uzņēmumu neiekļauj pētījumā.

B.Ābele: aicina, lai pētnieki nāk ar hipotēzi, ko kvalificēs un ko nē. Datu trūkums nozarē ir problēma gadiem.

I.Zemīte: aicina Dizaina padomi apdomāt rāmi, kas ir un kas nav dizains, nākt klajā ar definīciju, ko pieskaita un ko nepieskaita nozarei. Un kodus un kvalificēšanu pētnieki varēs veikt paši.

B.Ābele: vaicā vai nav vērtīgi nokartēt esošo pētījumus Latvijā, kuri jau ir veikti par ietekmes novērtējumu?

Dz.Purviņa: piemin 2013.gadā Kultūras ministrijas pasūtīto pētījums “Latvijas radošo industriju darbība un priekšnoteikumi nozares mērķtiecīgai attīstībai”
<https://www.km.gov.lv/sites/km/files/zinojums-latvijas20radošo20industriju20darbība20un20priekšnoteikumi20nozares20merktiecīgai20attīstībai1.pdf>

, kur pirms pētījuma uzsākšanas, pētnieki konsultējās ar KM Radošo industriju nodaļas pārstāvjiem un metodiski kopīgi izanalizēja visus NACE kodus, lai identificētu, kuras nozares ir attiecināmas radošajai industrijai.

I.Zemīte, A.Laķe: skaidro, ka šāds uzdevums, iespējams, ir pārāk apjomīgs Latvijas Dizaina padomes ekspertiem. Piedāvā, ka vispirms LKA pētnieki atlasīs jomas un datus, bet tos jautājumus, kas būs diskutabli, padome varētu palīdzēt precizēt.

L. Jākobsone: skaidro, ka Latvijas Mākslas akadēmija (LMA) sākotnēji nebija pieteikusi savu dalību dizaina novērtējuma pētījumā, bet tas ir izaudzis apjomīgs un ir nolēmuši piedalīties. Stāsta, ka LMA, Laikmetīgās mākslas, dizaina un arhitektūras institūta pētījumā par lietotāja pieredzes (UX) dizaina nozares attīstību Latvijā un lietotāja pieredzes (UX) dizaina ietekmes izvērtēšanu fokuss nebūs uz dizaina ekonomisko ietekmi, bet gan plašākā skatījumā. Tas koncentrēsies uz dizaina lietotāja pieredzes dizainu un šīs nozares attīstību Latvijā. Lietotāju pieredzes dizains ir augoša nozare Latvijā un pasaulē. L.Jākobsone prezentē plānotā pētījuma mērķi un metodoloģiju.

Norāda, ka daudzās pasaules valstīs jau ir pierādīts, ka dizaina ekonomiskā ietekme ir. Nav pamata domāt, ka Latvijā būtu kaut kas radikāli savādāk. Uzskaita arī virkni piemēru, kur nevar noteikt dizaina ekonomisko ietekmi. Bieži vien dizaineri strādā komandā ar IT pārstāvjiem un iznākums ir komandas ieguldījums, kur nevar izdalīt konkrēti dizaina pieņesumus. Kā arī ne vienmēr tieši ekonomiskais pieņesums ir noteicošais konkurējošais faktors.

Dz.Purviņa: norāda, ka kultūrpolitikā un sarunās, argumentācijās ar citām ministrijām tiek pieprasīti dati, kas parāda nozares pieņesumu ekonomikā, un tie ir ļoti svarīgi.

A.Laķe, I.Zemīte: stāsta, ka ekonomisko ietekmi zināmā griezumā var izmērīt, jāvienojas par datiem un rāmi, kas tiek definēts kā dizains. Vērš uzmanību, ka kultūras nozares nozīmības argumentācija un kultūras ietekmes novērtējums ir divi virzieni pētījumam. Svarīgi vienoties par pētījuma fokusu.

Dizaina padome apņemas līdz oktobra beigām sagatavot un nosūtīt LKA pētniekiem nepieciešamo informāciju (kas ir dizains, pētījuma fokuss, cilvēku vārdi, kuri ir gatavi iesaistīties darba grupā), lai pētnieki varētu uzsākt darbu).

Sēde tiek slēgta: plkst.17.10

Protokolēja: Ina Ločmele

Sanāksmes vadītāja: Karine Kalniņa